

Vredništvo:

na Travniku št. 277. l. nadate (ono
skrbi tudi za razpošiljanje listov).

Prejemajo se zaplata vsakora
na ostanila tudi v neslovenskem
jeziku.

Plača se za vsako natisko vrsto
5 kr., če se ostanilo samo
enkrat natisko, če dvakrat, 8
kr., če trikrat, 10 kr. a. v. —
Izvrh tega se vsak krat 50
kr. na štampilj.

DOMOVINA.

L I S T

Izhaja vsak petek.

Naročnina s poštnino vrednosti
za celo leto 2 gold., za pol leta
1 gold.

Naročnina listov in reklamacije
naj se pošiljajo vredništvo.

Posamni listi se prodajajo v
Gorici pri biškvarji g. Šoharju
na Travniku po 4 solde.

posebno za primorsko-deželno, pa tudi sploh slovenske zadeve.

"SLOVENSKI KLOBUK."

Sp. A. Ž.

VIII.

Ime panonski kneževini je bilo, kakor smo že
povedali, tudi „Sklavinia“ ali prav za prav „Slo-
venija“ V tem imenu pa tiči skrito pričevanje, da je
bila panonska dežela slovenska.

Kar je v imenu skrito, kaže zgodovina očito. Zato
podamo tu na kratkem zgodovino panonske kneževine.

Naš namen ni, preiskovati in popisovati — kako?
in kdaj? — so posedli Slovenci panonsko deželo, na
tem ni veliko ležeče, nam je dovolj vedeti in prepri-
čanim biti, da so leta in leta — pred Madžjari Slovenci
tam prebivali.

Sto let pred Madžjarskim prihodom, tedaj leta
792, je napravil frankovski kralj, Karl Veliki, vojsko
zoper Obre (Avare), kateri so strašno gospodarili ne sa-
mo po Ogerskem, ampak tudi po Avstrijskem, Štajer-
skem in drugod. Moral je pa to vojsko odnesti za ka-
ka tri leta, ker so mu pemsli Slovenci nadlegovali. Le-
ta 795. Pride h Karlu nek Tudun, eden oberških gla-
varjev, ter mu ponudi deželo, katero je vladal, naj ber-
že panonsko. Karl, vesel ponudbe, ukaže furlanskemu
grofu Erihu, kateri je bil njegov namestnik za jugo-
vzhodne dežele, naj zbere svoje vojake in vdari v o-
berske dežele. Erih spolni povelje, dere z veliko trumo
slovenskih vojakov sred zime čez Donavo, zgrabi Obre
v njih sedežu, pa jih tako močno nabije in potolče, da

se niso nikoli več opomogli. Božali so, kar jih je bilo
še zdravih, čez Tiso k Bolgarom, pa so bolgarskemu
knezu, ko jih je vprašal po vzroku njih velike nesre-
če, ta le odgovor dali: „Propadli smo prvič zato,
ker je bilo več in več število preprirov in tožb; drugič
zato, ker so naši sodniki pravico dajali krivčnikom in
tatovom; tretjič zato, ker je bilo pri obilnosti vina ve-
liko pijančevanja; poslednjič zato, ker so hoteli biti
vsi kupčevavei in goljufi. Slovenci pa, ki so pod ober-
sko vlado veliko terpeli, so rekli: „Zavoljo njih prev-
zetnosti jih je Bog iztrebil.“ Zafiravci pomnite, da se
vam haj ednacega ne pripeti!

Po tej zmagi je raztegnil Karl svojo kraljestvo
tudi čez panonsko deželo ter je tudi v te kraje pot
naredil oznanovavcem kristjanske vere. Oprostjeni o-
berskega jarma so pripognili panonski prebivavci prav
radi svoj vrat pod sladko butaro Kristusovega jarma.
Panonski knez Ingo se je dal krstiti, in, ker ga je
ljudstvo visoko spoštovalo, je po njegovem zgledu sv-
kerst sprejemalo. „Leta 798. je prišel Arno, kateri je
bil ravnokar visi škof v Solnemgradu postal in v zna-
menje metropolitanske časti že „paliu“ prejel, tje
v staro Panonijo, je učil ljudstvo, postavil duhovnike,
posvečeval cerkve in ustanovil novo škofijo za Panoni-
jo. Z veliko slovesnostjo sta spremljala viši škof Arno
in grof Gerold novega škofa, Theodoriha, v Panonijo
in sta ga prav častno tamošnjemu knezu slovenskemu
izročila (l. 899).“ Tako piše Jireček v navedeni knji-
gi str. 136.

(Dalje prih.)

ZABAVNIK

Lov na ljudi v Kordofanu.

Protli koncu l. 1838 je poslal egipški podkralj v
provincijo Kordofansko *) ukaz, da naj pripravijo 5000
sužnjev. Poslednje dni meseca novembra se je podal k
temu odločeni odbor na odhod. Bilo je 2400 mož peš-
cev, 750 m. Mograbinov (Beduinov na konjih); 200
m. nepravilnih jezdecev, 300 jezdecev na velbljudih in
1200 domačih, oboroženih s ščitom in kopjem; imeli
so s seboj tudi tri tope (kanone). Ta krat sta dobila
vsaka dva pešca le po enega velbljuda, ker jih neso
mogli toliko sognati, in so jih zunaj tega mnogo pora-
bili za nošenje vode, stanov (šotorov) itd. Živeža in
potrebne piče za konje so vzeli le za nekoliko dni, ker
potem so se nadjali, da vse dobijo le s plenjenjem in
ropanjem. Eni gorski vasi so pri naznanili, da naj se
poda; veliko je že trpela za minulih let od vojakov

*) Kordofan je dežela v Afriki med Senarom in Darfurom ob
bletem Nilu, velika pušča (stepe) z mnogimi oazami (rodovitnimi kraji).
Kedar dežuje, je vse hobotno, zaraščeno kedar pa suša pritiska, vse pu-
ščava. Prebivavci, Nubijski, zamorci so podložni namestniku kralju egip-
škemu, sicer pa imajo svojega glavarja.

Mehemed Alijevih in od roparskih Bakarov, zato je ime-
la le majhno število prebivavcev. Šejk (poglavar) je
prišel brž v tabor in se je podal z vsemi svojimi pod-
ložniki (196 glav) Turkom. On sam je obdržal svobo-
do in dobil vrh tega še obleko v dar; mladim možem
so pa vrat vklenili v mlado drevesce, ki je bilo 6—8
čevljev dolgo in 2 palca debelo, in imelo spredej vilice,
v ktere ubogim tako vrat vvežejo, da je drevo deblo
spredej, vilice se pa zad za vratom z drugim kolom
počez zvežejo. Ko so to opravili, so vlekli sužnje v Lo-
beido. Ko jim je kruh pošel in so pri ubogih ljudeh
le malo žita najšli, so bili prisiljeni dalje stopati. Drli
so na naj bližjo goro, ali kako so se goljufali vojaki,
ker so najdlji vse prazni! Prebivavci so zvedeli, da so
vojaki prišli, zato so utekli z živino in z vsem svojim
premoženjem; ničesa ni bilo tukaj razen praznih bajt,
ktere so naglo zažgali in vse, kar je še v njih bilo,
vničili. —

Sedaj so spetali k troji gori. Prebivavci so skle-
nili raji umreti, kakor so Turku podati ter so se h
krepki brambi pripravili. Turki so vas naskočili, pre-
bivavci so naskok nekolikokrat odbili, dokler se ni
sovražnik po suptnem naskoku gore polastil. Grozo-
polen je bil pozor, ki so jo pred očmi razgrinjal. Od

GOSPODARSKA SKUŠNJA

[Kako se sadje ohrani.] Na ruskem dvoru se tako le sadje brani. Dene se nekoliko kreosota v vodo, da se stopi; a to vodo se japo poskropi, da se v prah zdrobi. Zdar se vzame skrinja in se omenjenemu japo dno za palec na debelem posuje. Po japo se raztegne pola papirja in nanj se dene sadje, zrno za zrnom, tako, da drugo drugega ne tika. Na to se raztegne zopet pola papirja in nanjo posuje zopet za palec na debelem omenjenega japo. Tako si sledi japo, papir in sadje, dokler se skrinja ne napolni. Ogli (koti) se z drobno razmetim ogljem zapolnijo. Potem se skrinja dobro pokrije. Pravijo, da se takó shranjeno sadje narmanj eno leto prešno (frišno) ohrani.

DOPISI.

Iz Černic. 1. oktobra. V.č.č. — Preteklo nedelje 29. sept. smo imeli svojo mašo; novomašnik je č. g. *Stefan Korkoš* iz Gojaka. Že 4 dni poprej so naznanjali zvonovi veseli praznik; v nedeljo pa so jim tudi še možnarji pritrdovali in svečanost povzdigovali. Ljudi je bilo privrelo od vseh strani vse polno. Ob 10. uri se je vzdignil sprevoz (procesija) iz farovža v cerkev. Razn. duhovščine, žlahte in prijatelji so spremljali novoposvečenca tudi, po tukajšnji navadi, v belo oblečena dekleta. — Ko novomašnik v cerkev stopi, zapojejo mu pevci — g. dijaki goriški pod vodstvom slavnostnega gosp. *Hribarja* — pesem: „Novi mašnik bod' pozdravljen“ (zl. Rihar). — Vsa cerkev se je začudila, ko je mladi mašnik s krepkim glasom: „Veni Creator Spiritus“ zapel, kakor da bi že 10 let cerkvene obrede opravljal. Pridigal je č. gosp. *Šmuc*, vikar iz Velikih Zabelj. Govoril je o dolžnostih in težavah duhovskega stanu, in o dolžnostih vernikov do duhovnih pastirjev, kako da morajo oni njih nauke poslušati in jim breme njih staná zlaževati itd. — Kar je ljudem posebej dopadlo, bila je slovenska maša, ki so jo čudovito izvršili peveci izvrstno deli. Pač, petje je vendar-le duševsake svečanosti! Slava gospodu *Hribarju*, pod čigar vodstvom nam je bilo dano tako ubrane in mило-krepko doneče glasove poslušati. — Po sv. maši je bilo darovanje („ofer“) — Na zadnje so podelili novomašniku sv. novomašniški blagoslov narpopred duhovnim starišim, potem lastnima očetu in materi, potem vsem pričujočim. — Nadjamo se, da za 4 leta bomo v Črnicah zopet tako slovesnost obhajali.

Iz Černic. — Kupci! kar na ravnost k nam po vino! Dobro kapljico nam je Bog dal, vino je boljše kot leta 1865. Cena mu ne bode zelo visoka; radi vam postrožemo z dobro kapljico, pa pridite precej in priuostite nam potrebnih denarcev za opravila!

M. V.

Iz Černic. — Mnogo nam je sicer boluzen i tega grozda poškodovani, ali nabrali smo ga vendar, hvala Bogu! za lastno potrebo in še nekaj za prodaj.

Ker se je, bodi si po časnikih ali po privatnih sporočilih, o tukajšni grozdi bolezni marsikaj po svetu raztrosilo, naj kupcem naznanim, da smo vse bolno grozdje za domačo pijačo in za jesih odbrali, zdravo pa posebej, da zamoremu kupecu z dobro in popolnoma zdravo kapljico ustredi. Torej, kupci! le pridite k nam, i ne strašite se naznanil o splošni bolezni, kajti vino je podobno predlanskemu in ga morda še prekosil. — Cena mu tudi ne bo previsoka. — Našim kmetovavcem pa bi jez svetoval za prihodnje leto, da naj poskusijo po trlih, po kojih se je bolezen prikazala, zdravilo, o katerem so kmetovavci tržaške okolice bolezen odpravili.

Pravil mi je prijatelj Nabrežinske okolice, da, koder so pri njih mlade grozdice požveplili, imajo grozdje lupo kakor luč, po drugih krajih pa, koder so to opustili, da je grozdje več ali manj bolno. — Sovasčani! le poskusite drugo leto; vseh, mislim, ne bo izostal! *)

O. Francetov.

Iz Skopega na Krasu. 8. oktobra. M. — Z dovoljenjem vis. c. k. namestništva primorskega smo osnovali čitalnico za kmete in rokodelce in 29. septembra slovesno odprli. Od jutranje zarje že je vihrala nad čitalnično hišo narodna zastava z napisom „živio“! Okoli 7. ure zvečer naznanijo štiri možnarji, da se ima slovesnost pričeti; povabljeni so se jeli shajati v čitalnici in zdajci se prične „beseda“. Med vsakim govorom se je vrnilo ubrano petje *Peklenških fantov* (t. j. od mlina „Pekel“, pri Rihenbergu).

Program je bil ta-le: Govor prvomestnika, gospod *Jožefa Živica*, kateri se glasi tako: „Kakor se mora vojskovati brodnik, jadraje po nevarnih globčinah sinjega morja, s protivnimi vetrovi, ter opirati se

*) Zvepljenje je že davno potrjeni pripomoček zoper trino bolezen, pa žali Bog, da se nekteri kmetje že vedno tako stopi in trmasti, da se ga nečajo poprijeti. Poma, saj si sam, in Bog ti bo pomagal! — (O novi maši smo že poprej drugi dopis dobili).

500 duš, ki so prebivale v selu, jih je ostalo samo 188 živih. Vse bajte so bile napolnjene s trupli starih in mladih oseb; kdor ni z orožjem v rokah v boju padel, vzel si je življenje sam, da bi sužnosti ušel. Potem, ko so vjetnike odpeljali, bilo je vse poplenjeno; trupa so ostala nepogrebena. Kako žalosten pogled za to, ki so si z begom življenje rešili! Kaj so dobili, ko so se povrnil? Nič, razen trupel in podrtin. —

Da bi se malo odpočili, so razpeli šatore in razposlali nekoliko mož, ki naj bi živež spravljali. Tak tabor, katerega vselej na ravnini postavljajo, sestoji iz nepravilnega četverokota, katerega ogradijo s trnjem, mejo, včasih tudi z kamenjem, in v osredje njegovo spravijo pešce, kanone in jetnike. Jezdeci in suličarji ostajajo pred taborjem. Da bi postavili potrebne straže in druga taktična zavarovanja, jim še na misel ne pride; pripravljeni so le proti napadam, ker zamoreci prav pogostoma taborje po noči napadajo. Navadno se pa le malo časa v taborju mudijo. Tako je bilo tudi tukaj. Ko so se vojaki malo odpočili, in ko so nekoliko živeža nagrabili, so stanove razdajali in podali se k bližnji gori, ktero so imeli napasti. Jezdeci so za pol ure naprej poslali, da bi goro ob-

krožili. Ko so se približali, so jih prebivavci od vseh strani napadli, ker so bili vže popred zvedeli, da so Turki v deželi. Zamoreci, katerih je bilo sila veliko število, so se s strašnim krikom iz svojih akivališč na Turke zagnali, čeravno neso imeli drugega orožja, kot ščit in kopje; pomagalo so jim v tem tudi njih žene. Jezdeci so bili vsi zmočeni in prepadeni, in, ker se jim ni ljubilo postaviti zamorec, so se brž ohrnili in v divjem toku pobegnili. Eden voditeljev *Beduin*skih, kateri je imel ognjenega, trdovratnega konja, ki mu ni hotel za drugimi leteti, bil je naenkrat obdan; popade puško, da bi na prve ustrelil, ali nikakor mu ne da ognja, in popred, kot za sabljo prime, so ga že izbili s konja in na mestu amorili. Nobeden iz podložnih ni na to pomislil, da bi ga rešil; vsak je skušal le samega sebe rešiti. Ali to bežanje vendar ne smemo pripisovati bojazljivosti *Beduinov*, ki se navadno vrlo hrabro obnašajo. Z nezmernimi obljubami, katerih pa nikdar ne spolnijo, privabijo te ljudi iz domačih step (puščav) ter jih porabijo za lov na ljudi. Razn. svojega plačila nemajo drugega, kot to, kar si pridobijo s plenjenjem in ropanjem. Če se v ostalem zgodi, da po naključju ali po lastnem zakrivljenju v bitki

v vse mečjo, v vse pogumnostjo na krivilo svoje lažje, in mu je treba, da dnin noč prečije, ako hoče biti kos sovražnim viharjem, da prave poti ne zgreši, da se mu lažja ne razbije ob pogubljivi skali in da srečno priplava do mile domovine, do ljubljenskih starcev in zvestih prijateljev: — Onako je bilo vojskovanje sinom mile matere Slave, da so preplavali čez pogubljivo morje dušnega spanja in narodno nezavedenosti svojega plemena do brega narodnih pravic v dobo postavne narodsko enakopravnosti. Tu poplazuje govornik, kako da se je godilo Slovanom nekdanj, ko so jim bile okolnosti neugodne, dokler ni Nj. vel. ljudstvom svojim enakopravnost dovolilo, in nadaljuje tako-le:

„Ko bi trenil, ja vstalo svitlo solnce narodnega duha, ter začelo ogrivati srca otročičev Slovenije mile in že gorijo zdaj nekočvirni zublji, že plemeni goreča ljubezen v neštivilnih srečih vrlit sinov in rahločutljivih kćer dragih domovine. Ko bi trenil, so se ustopili povsod prvaki slovenski v kelo bratovskih družb, katerih namen je, narodni duh buditi, gojiti in podpirati, omiko in lepo vedenje med narodom širiti ter skrbeti, da se vsi narodnosti svoje savejo.“

Posnemaje, zbrani rodoljubi, posnemaje to take družbe, ktere so se po mnogih mestih, trgih in vaseh pod imenom „Čitalnice“ ustanovile, smo tudi mi po dovolenji visocega namestništva enako društvo napravili. Če ravno smo sosedje majhne, ponižne soseske; vendar bode tudi naši čitalnici podlaga: čista ljubezen do domovine, iskrena želja, izvrševati edini pravi namen; omiko, in to s pomočkom vaskoršnega podučevanja, in, kar je neobhodno potrebno, po povzdigi kmetijstva. — Srečna želja naša je, in ta se opira na zanesljivo pomoč visokočastite duhovščine, da bi se več ko mogoče rodoljubov, katerim je za omiko in občno blagostanje mar, nam pridružilo, ker le z združenimi močmi se zamore kaj zdatnega, hasljivega napraviti, le z združenimi močmi zamoremo enako drugim narodom napredovati. — Danes je prvi dan, da smo se slovesno tukaj zbrali in se v kolu rodoljubov veselimo. Da se pa smemo narodno veseliti, imamo zahvaliti se Nj. veličanstvu, čigar cesarska beseda nam to pravico dovoljuje. Slava, torej, trikrat slava našem presvetlemu cesarju Francu-Jozefu! — Čast in hvala tistim rodoljubom, kateri so nam z radodarnostjo svojo in sploh s djanjem ali svetom k napravi čitalnice in k današnji veselici pripomogli! — Bog živi in pomnoži to naše društvo in blagoslovi vse naše dobre namene, naše pošteno prizadevanje s srečnim vspeliom! — Za govorom je sledilo

svojega konja zgubé, ne smejo od vlade nobene nagrade (darila) pričakovati. Če si njema kateri s čim konja n-kupiti, da mu ga sicer vlada, toda potler denar od plače utrga, tako, da mora včasih celo leto zastoj služiti.
(Dalje prih).

Iz Črnič: Ljuba „Domovina“! Prosim te, vzemi v svoje naročje tole mojo pohlevno peanico, ki sem jo jaz že sivček, samouk, izkoval, ne, da bi se z njo bahal ali se s pevsko žilo ponazal, ampak zgolj le zato, ker čutim v sebi gorčo ljubezen do mile slovenščine in do vsega, kar je v njej lepega in dobrega.

Pesem

o vinski trti.

Vinski hram sem si sozidal,
Tud že sodce sem nabil,
Da bom vince va-njo vlival
In v potrebi iz njih pil.

Trtica ti moja mila,
Kako kaplje ti rodiš!
Kak' si mi se prikupila,
Ker mi žalost v njo podiš!

petje „Babljica lrušena“; potle deklamacija dijaka „M.“ Preklesta krača“; pesem „Lipa“; govor gospod dr. Orla „O potrebi čitalnic“; pesem „Vstanimo!“ Govor gospod dr. Lavriča „O koristi čitalnic“. Pesem „Boj“. Govor bogoslovca gospod Žgura „O koristi čitalnic“ (nadalje). — Beseda jo bila kaj sijajna in družniki in gostje prav vesel. Razen omenjenih govornikov, našega domorodca gosp. dr. Orla in gosp. dr. Lavriča, je bilo še veliko gospode iz Trsta, častita duhovščina iz okolice; prostega ljudstva pa je bilo zadaj toliko, da se je vse trlo. Po besedi jo bil ples.

Posebna zahvala za napravo čitalnice gre vnočnemu našem rodoljubu gospodu Jozefu Živicu, kateri se je za njo veliko trudil in se tudi velikih stroškov in nasprotnikov ni ustrašil.

Iz Tomina: (Volčanska čitalnica.) 15. p. m. so odprli Volčani svojo čitalnico z navadno slovesnostjo. Sešla se je bila lepa kopica domačinov in tujcev. Govorilo se je in deklamovalo. Polni so dijaki srednjih in višjih učilišč z občeznano spretnostjo in pohvalo. Društvo ima korenino v prostem narodu, nadjati se je tedaj oblaževalnega vspela.

Pa kakor ima vsaka stvar svoje nasprotnike, tako tudi tamošnja čitalnica ni brez njih. Nek je prileten mož, ki ima mnogo vpliva na vaščane, na vse kripje dela, da bi se ta narodni dom izpraznil in zaprl. Ukaželjno mladino odvraca od vatopa, češ, da so taka društva nevarnejša od peklenškega žrela. Čitalnice so po njegovem mnenji kačja zaloga in semenišča vsestranske nepravnosti. Slovenski kmet se ne sme na višo stopinjo izobraženosti in olike povzdigniti, ker je ravno pregloboka (?) učenost Lutra na razpotje spravila. Da bi tudi slovenščina v šolah in uradnih častno mesto dosegla, mu ne gré v glavo, saj tega tudi ni treba, ker bi priprost Slovenec tehničnih izrazov take ne umel. Proč tedaj s čitalnico (pesniški jo on se . . . co imenuje), da se ljudstvo ne pokvari. Prav a la Hoheawarth! Tako je prav! Ko bi bilo več taci domoljubov, bi gosp. Dr. Val. Zarnik gotovo ne bil tako dolgo s svojimi „originali druge vrste“ odlazal. Bog Vam daj dobro, tacim in enacim ljudem pa kaj več narodne zavesti!

Iz Kviškega 9. okt. — r — „Taka bo brž ko ne tudi po Brdih, koder niso še potrgali.“ Te besede sem čital v predzadnjem listu „Dom.“, kjer govori o vremenu. Vreme je bilo res tudi po Brdih tako

Za te tradil mlada leta,
Pridne delal vsak sem čas;
Za to prosil sem Očeta,
Da bi var'val tebe in nas.

V tem ko drugim grozdje gujije,
Vsihišal Bog je zdihljej moj;
V tem ko druge toča bije,
Blagoslovljen moj je znoj.

Slava Ti, dobrotnik mili!
Hvala Ti za dragi dar!
Toda družih tud' se vsnili,
Ne pretepaj jih vsikdar! *)

Andrej Batič
kmet in cerkovnik.

*) Kvo sad ljudsko omika! — Na to stopinjo moramo povzdigniti večino našega priprostega ljudstva; potle bodo imela naša zakonitja podlago. Če pa pustimo mi, izobraženci, narod 100 let buda za sabo, ne bo nič prida ne iz nar ne iz njega. Zidajmo, pa ne v zraku. Če imamo narad, to je, kmetičo inteligentno, ali albe, vso premoteno; če pa ljudstvo otresemo in se Bog zna kakim sarjarijam vdamo, bode nas, kadar se stremamo, laže bolelo. — Capiat, qui capere potest!

